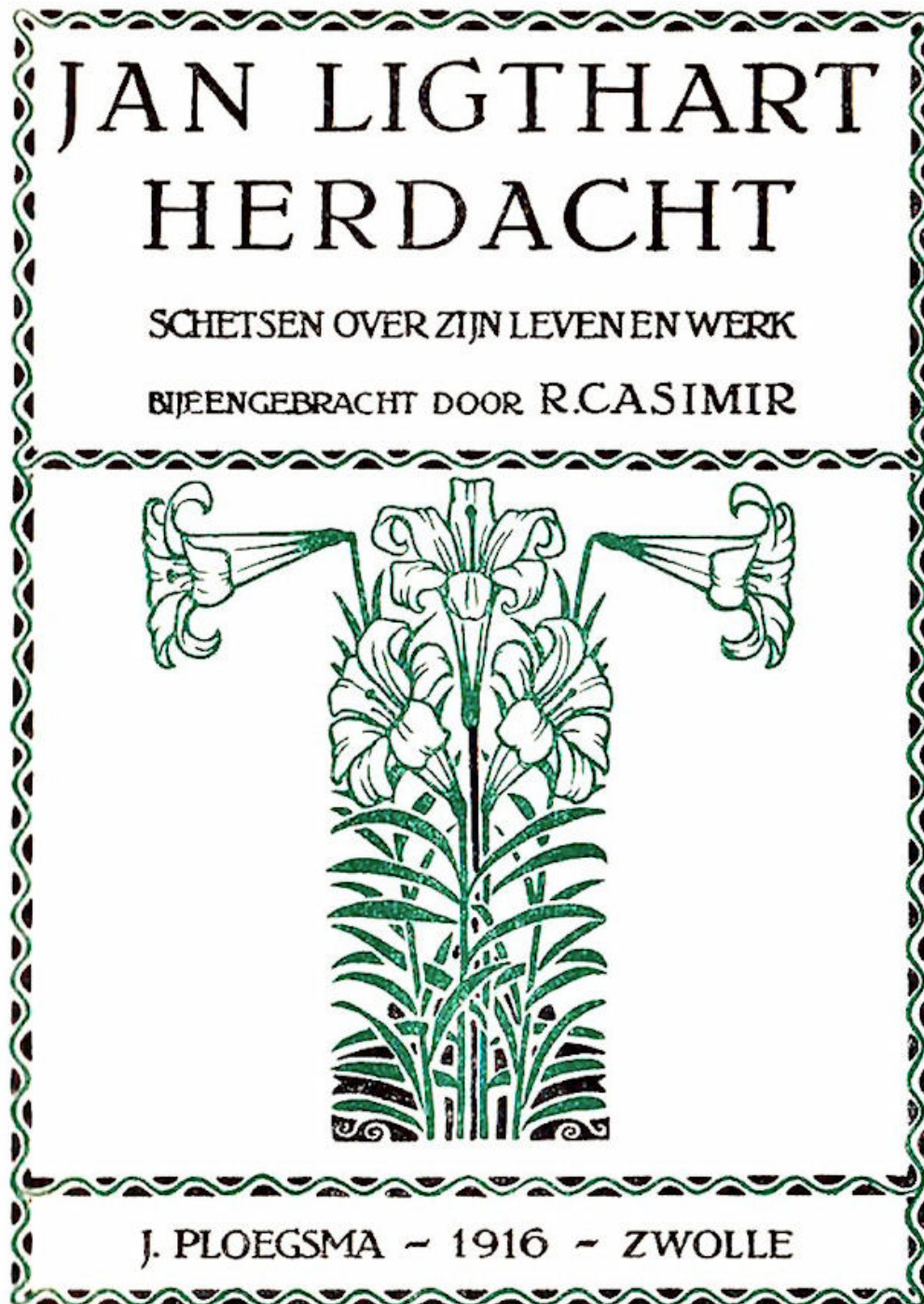

AVI.

Jan H. Th. H. H.

KINDERDANK AAN JAN LIGTHART.

U hebt ons zoo'n zonnige warmte gebracht:
U wist onze oude, verwijtende klacht:
Wij *willen* geen steenen! Wij vragen om brood!
Wij vragen het Leven! Wij *willen* geen Dood!"
U bracht ons het heerlijke Leven . . .
Ach . . . was toch wat langer gebleven . . .

De menschen, de andren, die kenden ons niet,
U kende onze wenschen, U kende ons verdriet.
U wist het, doordat U zelf kind was geweest.
U hield zoo van allen — van kindren het meest!
U hield van het groeiende Leven . . .
Ach . . . was toch wat langer gebleven.

Dr.

C. P.

Uit *School en Leven*, 24 2 1916.

JAN LIGTHART ALS TAALLEERAAR.

DOOR SUSANNA LUGTEN—REYS.

„Door een bizonderen nadruk, door een sober, teekenend gebaar, soms zelfs door even te wachten, of ook door een woord in 't voorbijgaan door een synoniem te verklaren, zorgde hij, dat zijn toehoorders niet in slaap werden gewiegd door 't rythme, maar den inhoud als levende voor zich zagen.

Hij las de verzen met de bedoeling, allereerst hun inhoud te doen spreken.”

Uit: „In de Lente des Levens.”

DAT IS HIJ, DIE HEENGING, OOK GEWEEST.
 Velen zullen 't vergeten zijn. Al jaren en jaren lang was hij de Paedagoog, de Nederlandsche Pestalozzi.

Maar leeraar in de Nederlandsche taal is hij ook geweest. vele jaren lang, vroeger. En mogen velen het vergeten zijn, zéér velen zullen 't onthouden hebben; zeer velen zullen als ik, er hem dankbaar en toegewijd om zijn; zeer velen zullen als ik erkennen, dat hij ons ten zegen is geweest, dat zijn invloed op ons is geweest een der machtigste factoren bij de vorming van onzen geest en ons gemoed.

Het ambt zelf geeft daar de ruime gelegenheid toe. Onderwijzer in de Nederlandsche taal, het is onderwijzer in de Spraakkunst, en in de Letteren. Bij 't onderwijs in de Letteren is het zielecontact van meester en leerling het grootst. Gezegend de meester, die ten volle partij weet te trekken van deze machtige positie ten opzichte van de geesten der hem toevertrouwde jongeren — dubbel gezegend de leerlingen, wier geest en gemoed, in hun ontvankelijkste jaren, in nauwe aanraking kwamen met den geest en het gemoed van een Jan Ligthart.

Hij was meer dan tien jaar lang leeraar aan de Rijksnormaallessen in den Haag. Die, welke onder de leiding eerst van meneer Straub en later van meneer Gediking stonden.

Als dit boekje ook gaat tot hen, die buiten de school staan, is wellicht de volgende toelichting niet overbodig, een toelichting, die als het ware de technische redenen omvat van het feit, dat de leeraar in de Nederlandsche taal een zoo overwegenden invloed kon oefenen. Nederlandsche Taal was voor de kweekelingen der Rijksnormaallessen in den ruimsten zin des woords *het* hoofdvak.

Elke klas kreeg er gedurende elk der vier leerjaren vier à vijf uren 's weeks onderwijs in. Wie een 4, dus onvoldoende, voor Nederlandsche Taal kreeg, bleef zonder pardon zitten, al blonk de rest der cijfers ook. Wie een 4 voor Nederlandsch op het examen L. O. haalde, was verloren.

De Rijksnormaallessen waren altijd zeer druk bezocht.

Een gansch leger is het geweest, dat Ligthart gedurende zoo vele jaren heeft opgeleid in dit gewichtige vak.

Tot de laatste lichting van dat groote leger behoorde schrijfster dezer regelen. Mijn herinneringen aan Jan Ligthart als taalleeraar zijn van de jaren 1894—1898.

En ge kunt ze vertrouwen. Ge behoeft niet te denken, dat afstand en scheidingssmart hun invloed hebben laten voelen. Want een zéér betrouwbare methode kan ik volgen bij het opstellen dezer mijne lieve herinneringen aan mijn onvergetelijken leermeester.

Ik hield een dagboek, al schreef ik nu niet precies iederen dag. En voor een vriend van Jan Ligthart zou 't bepaald merkwaardig zijn te lezen, hoe vaak daarin staat: Meneer Ligthart zei vandaag — Meneer Ligthart vond — Meneer Ligthart denkt — Meneer Ligthart las voor.

De dikke schriften naast me zullen me nu veilig door mijn herinneringen geleiden.

Onze klasse was de laatste, die hij opleidde voor de acte L. O. Toen we bijna allen geslaagd waren in een paar dolle succesdagen, en we ons afscheid kregen in het gymnastiek-lokaal op de Schelpkade, te midden der verzamelde klassen, stond hij daar en nam ook afscheid.

We waren reeds lang gaan begrijpen, dat deze man ontzaggelijk veel meer was dan taalleeraar. Dat deze man behoorde aan allen, en niet meer aan ons alléén. Telkens doken er geruchten op, dat hij nu heusch zou weggaan, zich ganschelijk zou gaan wijden aan zijn taak als opvoedkundige en aan letterkundig werk.

Verzot als we op hem waren, smeekten we hem telkens, toch niet heen te gaan, vóór wij examen hadden gedaan en als hij dan zeide: „Ik zal blijven, tot deze klasse weggaat”, dan waren we ijdel genoeg om ons te verbeelden, dat 't om ons was.

Zóó vast zat die overtuiging in ons, dat ik zelfs nu, na zoovele jaren, nog niet geheel het streelende gevoel van me kan afzetten, dat Jan Ligthart blèef om ons.

Eenige reden is er wel te vinden voor dien liefelijken waan.

We waren een zeldzaam aardige klas. Vief gingen we de opleidingsjaren door, in trouwe vriendschap voor elkaar. We haatten vereend, we minden vereend. Jan Ligthart, onze taalleeraar, stond bovenaan in onze liefde. En als ik aan hem denk, zooals hij daar voor onze klas stond of zat, en ons aankeek, dan weet ik 't zeker: Hij heeft ook van ons gehouden. Nu waren er een paar heel bijzondere typen in onze klasse, wier glans de rest overstraalde, wier harte-lijkheid ons allen samen hield. Ik moet aan het lieve, kleine, dikke meisje denken met de mooie bruine oogen — op de schoolbanken al het Moedertje, Madonna.

Ligthart hield veel van haar en mocht haar gaarne, na onze schooljaren, weer zien en spreken. Echter is ze ons allen ontgleden, maar op de gelukkigste wijze. Huishouden en kinderen hebben haar geabsorbeerd. Moge de School haar verloren hebben, het Leven heeft des te meer bij haar gewonnen. En onder de jongens was er een, een kwieke, plezierige. Een, die met zwierigen zwaai op de avonden vóór de vacantie, Meneer Ligthart zelve aanvulde om ons die avonden onvergetelijk te maken, Reule, de tooneel-speler, die aan het Nederlandsch' is. In de grammatica was hij geen held — ik doe toch zeker wel niets af van zijn reputatie, als ik verklap, dat Meneer Ligthart op grammaticaal gebied héél wat met hem te stellen had — maar voorlezen, en vooral voordragen, dat ging best. Zoo op 't allerlaatst, als de vacantie pal voor de deur stond, mocht hij grappen maken en konden we soms tranen lachen om zijn voordrachten. Teekent het Meneer Ligthart niet alreeds, Ligthart den taalleeraar, dat hij iets dergelijks liet gebeuren op zijn lessen? En iets dergelijks *kon laten* gebeuren. Vele leeraren hadden het niet gekund, en niet gedurfd, omdat, nu ja, omdat het zoo on-schoolsch was.

Op ons eigen houtje deden we aan co-educatie. En ik heb herinneringen aan Ligthart's oogen op ons, dat hij dat goed en prettig vond. Meisjes en jongens waren zeer vriendschappelijk samen. Onze makkelijke houding gaf aanstoot, kwam in de leeraarsvergadering. Toen nam

er één onze partij, en zei, dat juist in *die* klasse absoluut niet „gescharreld” werd, juist omdat we zoo vrij met elkaar omgingen.

Als ik aan Jan Ligtharts lessen terugdenk, is de eerste indruk, dien ik krijg, die van aangename, ongedwongen rust.

Rustig zit meneer Ligthart daar vóór ons, op den stoel op de verhooging. Soms heel makkelijk het eene been over het andere. Rustig vraagt hij; rustig geven wij antwoord. Komt er iets moeilijks, dan stelt hij een reeks vragen, en de moeilijkheid smelt weg. Ziezoo — dat hebben we alweer te pakken — dat hebben we onder de knie.

Uit de opstellen koos hij er altijd eenige, die hij voorlas. Soms om te prijzen, soms om ongerijmdheden of slordigheden aan te wijzen.

Dan kon hij er ons soms zoo ongenadiglijk „doorhalen” met een kalm gezicht, maar met glinsterende oogen. Dreigden we wat luider te worden dan zijn toon was, dan hoefde hij slechts even schertsend, als dreigend, de hand op te heffen om onze luidruchtigheid te doen bedaren.

Een groote, groote persoonlijke invloed had hij op ons. Was juist in die jaren niet aan de orde de quaestie van de hypnose der schoolmeesters? Tot heil van onze jonge, levendige en laat ik 't maar ronduit zeggen: geprangde naturen wendde hij dien invloed aan. Of meent ge niet, dat het onderwijs in het algemeen, in de negentiger jaren, aan de kweekelingen gegeven, niet één voortdurende kwelling was voor een stel goed-bij-mekaar-passende, ijverige, begaafde en goedwillende leerlingen? Dat het dor, koud en klemmend genoeg was?

Ik herinner me een scène. Ja, dat was waarlijk een scène. Er was, van hoogerhand uit natuurlijk, iets gebeurd, dat ons valsch leek, gemeen. Wij waren allen in opstand. Ik, die enkele lessen bijna uit mijn vel sprong van oproerigheid, ik was halfdol van drift, buiten me zelf van laaiende opwinding.

Stel u zoo'n klasse lawaaischoppers voor! Hij kwam binnen met een paar schertsende handgrepen, alsof hij de ergsten van ons in den nek wou pakken, had hij ons kalm.

De les begon en ik ademde zóó verlicht, alsof hij me uit een toeval had bijgeholpen.

„Meneer Ligthart zei laatst, dat een opstel over een ernstig onderwerp pas goed is, als we de kunst verstaan, ons zelf te geven.” Dat vroeg hij telkens van ons in onze opstellen, en als we dat niet gedaan hadden: „konden we ze van hem cadeau krijgen.”

Op de leesles was het, gelijk van zelf sprak, dat hij 't krachtigst invloed oefende op onzen geest.

En dan vind ik hier een merkwaardig gesprek, naar aanleiding van een woordverklaring.

„Alles is ontgoocheling”, leert onze Ligthart ons. „Let toch op dat fiere „onze Ligthart” in het dagboek van een zestienjarige! „Hij voegt er den raad bij: „Schrijf deze woorden op een papiertje, verzegel ze, stop het briefje weg, en als je veertig jaar bent, doe het dan open en bedenk dan eens, of ik geen gelijk gehad heb.”

Had hij gelijk, nu het briefje geopend wordt?

Ja! — De menschen zijn zoo goed niet, het leven niet zoozeer de moeite waard, als men op zijn zeventiende jaar gelooft. Maar *hij* moet dit erkend hebben met diepe smart, en *ik* kan 't kalmweg neerschrijven.

Ziedaar het onderscheid tusschen het hart van Jan Ligthart, en een doorsnee-hart.

Alles is ontgoocheling. Nu ik *bijna* zoo oud ben, als hij toen was, begrijp ik, waarom hij dat met zooveel nadruk leeraarde. Hoe bitter is 't toch, van alle honderdtallen de tientallen te zien opgeofferd aan de idealen der jeugd! Hij wou ons bewaren: maar zelfs een invloed als de zijne was daar niet toe in staat; zelfs dit woord van hem liet ons ongeloovig glimlachen. En ook van onze generatie heeft het Leven zijn slachtoffers in handen gekregen en ze opgeofferd aan de idealen hunner Jeugd.

Alles is ontgoocheling. We weten, dat één ding hem géén ontgoocheling is geweest. Hij had zijn vrouw.

En als 't dan toch met smart was, dat hij de ontgoocheling in zoovele dingen erkennen moest, dan was het uit medelijden met de menschen en de wereld.

Hij sprak ons ook veel van zijn jeugd en daardoor waren de gedrukte Jeugtherinneringen voor mij als oude kameraden. Ik weet nog zoo goed, hoe hij ons telkens vertelde, dat hij vroeger zoo leelijk was, toen hij zoo oud was als wij.

„Maar toen zei ik bij mezelf: „Jan Ligthart, wat je te kort komt aan je lichaam, moet je door je geest vergoeden. En toen ben ik er me op toe gaan leggen, geestig te worden.”

Kon ik zijn oogen maar weergeven. Hoe die dan sprankelden, als hij weer zoo'n heel klein grapje had gelanceerd, wat bij ons altijd zoo'n dankbaar onthaal vond! Dan antwoordden we een plagerijtje terug. Een opgewekte, vertrouwelijke toon heerschte tusschen ons. Hij plaagde ons nogal, en wij trachtten het hem te doen.

In 1916 is het merkwaardig, een gesprek tusschen Jan Ligthart en zijn leerlingen uit 1897 te lezen. Hij vroeg aan ons meisjes, wat we zouden worden, als we jongens waren.

„Ik antwoordde dadelijk: „dan ging ik in dienst.” (Vergeet niet, bid ik u, dat ik een Haagsche ben. Hoe zoude ik ontkomen zijn aan den invloed van al de cadetten en adelborsten, en dat met mijn zeventien jaren?)

En daar had je hem eens moeten hooren. Hij vond soldaat zijn een treurig beroep, vooral in oorlogstijd. Hij vond het vreeselijk, zijn evenmensch een dolk in 't hart te moeten stooten.

„Ja,” antwoordde ik, „het is vreeselijk om je naaste te moeten dooden, als het niet noodig is, maar als het noodig is, zal ik er niet tegen opzien.”

„Maar is het noodig, als ons Ministerie b.v. met Belgie's Ministerie een twist heeft, om dan die Belgen, waarmee we in liefde en vrede zouden kunnen leven, te gaan dooden?” vroeg hij.

„Neen”, antwoordde ik, „maar stel u voor, dat Duitschland ons wou annexeeren, dan zou ik wel willen vechten. Dan zou ik niet werkeloos thuis blijven. En zoudt u dan niet de wapens opnemen?”

„Je bent bijzonder strijdlustig,” hernam hij. „Ja, ik zou de wapens opnemen, maar ik zou het doen, diep bedroefd

over de vreeselijke dwaasheid der menschen. O, Susanna, treurig is het, dat zulke ideeën in je huishouden."

Wat had hij toch een aparte manier, om onze namen te zeggen. De mijne zei hij altijd voluit, en de tranen schieten me in de oogen, als ik de klank en de manier zijner stem me weer voor den geest haal, als ik in later jaren, met o zoo groote tusschenpoozen, maar toch getrouw, meneer en mevrouw Ligthart weer ging opzoeken. „Daar heb je Susanna weer."

De jongens op de les noemde hij bij hun voornaam. Hij was de eenige leeraar, die dat deed. En wat was dat veel gezelliger dan die saaie achternamen. Het bracht een veel intiemere sfeer in de klasse. — „Margot — jij eerst. Dan Gera en dan Jacques." Als een klassevader voelden we hem. En tot méér vertrouwen dan menig Vader lokte hij uit.

„Me dunkt, als ik aan één mijn dagboek zou kunnen laten lezen, gesteld dat ik kiezen moest, dan zou *hij* het wezen."

Was het wonder, dat onze Vaders een beetje jaloersch op hem waren?

En nu kom ik tot het heerlijkste deel mijner herinneringen van toen Jan Ligthart nog onze taalmeester was — zijn vóórlezen.

De laatste lesuren voor de vacantie mocht er bij zoo goed als alle leeraren worden voorgelezen. De meesten lieten dit aan ons zelf over. Jan Ligthart las zelf voor, tenzij hij zich eens af wou laten lossen. Dan deed hij dat altijd door een, die het goed kon en dat was dan meest Reule.

Doch niet alleen in die laatste, als cadeau gegeven uren las hij voor. Ook wel gedurende de leesles. Hoe hadden we ook beter „lezen" kunnen leeren, dan door vaak hem te hooren, hoe kalm en rustig, maar ook hoe vol uitdrukking en gevoel hij voorlas.

Hij bracht ons in kennis met Reuter, den Mecklenburger. Hij las voor uit „Herinneringen uit mijn leerjaren op 't land." Hoe Havermann zijn vrouw heeft begraven, en met zijn kind op den arm zijn hoeve verlaat, waar hij financieel ten onder is gegaan. Zijn afscheid van de daglooners, en het aanvaarden van den langen weg, te voet, zijn kind op den arm.

Hij moest het boek uit de handen leggen, want zijn oogen stonden vol tranen. En dat was bij ons ook zoo, zonder dat iemand van ons, jonge blagen dan toch, zich schaamde voor zichzelf of voor de anderen. Reuter is een der vele vreugden, die hij in mijn leven heeft gebracht.

De „Kleine Johannes” las hij ons voor. Kunt gij U indenken, wat dat geweest is voor een groeiende menschenziel? Al, wat hij ons vertelde, uitlegde, deed voelen, vertelde ik aan den kring om me heen, waarmee ik, buiten de school, mijn jonge leven vierde.

Hoe leefden we met „Kleinen Johannes!” Hoe hielden we rekening met hem op onze tochten door de duinen, langs het strand. — En hoe lachte Jan Ligthart, zachtken, bijna weemoedig, toen ik hem vertelde, dat een van ons, in een elan van edelmoechtigheid, zijn horloge had weggegeven aan een jonger broertje, dat er naar haakte. Windekind had immers gezegd: Daar is uur noch tijd. —

Een treffend uur beleefden we, toen hij ons: „Klein Broertje” van Haversmit voorlas. We schreiden weer. „Zoo’n almachtigen, hoogen God, en dan zulk een lief, vriendelijk ventje in een sloot laten loopen, en hem in dat smerige water later stikken, dat het schuim op zijn mondje kwam”. —

Het was noodig dat hij ons als kleine kinderen gerust stelde met de verzekering: dat het fantazie was. Maar toen nam ik het voor de heele klas op. — Al was het ditmaal fantazie, zulke dingen gebeuren toch. —

En ik moest wel reppen van datgene, wat zoo’n aller-diepsten invloed gehad heeft op mijn hart en geest, in mijn ontwikkelingsjaren. Mijn jeugdvriendje verbrijzeld onder de tram, voortsleepend zijn leven verminkt, in duizend folteringen.

In hem kiemde toen reeds, wat hem later den dood van Jantje deed dragen. Terwijl de gansche klas toeluisterde, kwamen we op theologisch gebied. Ach, ik wilde zoo graag vroom zijn in die dagen. En menige klasseggenoot met mij. Hoe toegewijd konden we zitten, zoo Zondagmorgen, bij elkaar, in de kerk, liefst bij dominé Cramer, die toen juist zijn Bijbelcursussen voor ons was begonnen.

En dan vonden de lessen van dominé Cramer den krachtigsten steun bij de woorden van Ligthart.

„Wie gelooven wil, moet *alles* gelooven. Begint hij iets los te laten, dan voelt hij zich langzamerhand *alles* ontglippen.”

Cramer en Ligthart! Onder welk gelukkig gesternte groeide toch de Haagsche jeugd in de negentiger jaren op! Deze mannen had ze. — Deze mannen vulden hun opene handen met goud, zonden ze zoo, weluitgerust, het leven in. — Ik meen te weten, dat ze toen nog niet met elkaar in aanraking waren. Maar later zijn ze vrienden geworden — het kon niet anders.

Wel neemt Jan Ligthart een bevoorrechte positie in boven den ander. Want het valt niet zoo zwaar, ongerept door het Leven mee te voeren de gaven van Jan Ligthart, als die van Dominé Cramer.

En weer een ander uur vol beteekenis herinner ik me, vind ik hier opgeteekend en ik geef het weer, omdat het een aardigen kijk geeft op zijn lesmethode.

Ik zat vlak vooraan. En ik verbeeldde me, dat hij mijn stille droomen stil aanmoedigde. Mijn droomen van schrijfster worden! Daarom hield ik immers zoo trouw en volledig dagboek, als een voortdurende steloefening?

Later heb ik van hem vernomen, dat er in zijn „behandeling” van mij wel degelijk als einddoel was aangewezen, dat ik schrijfster zou worden. Daarom las hij mijn opstellen bijna altijd voor — verklaarde al, wat ik er in had willen leggen, al, wat ik er nog meer in had kunnen leggen. — Daarom kapittelde hij me zoo zonder mededoogen om mijn stijlfouten. Daarom nam hij me elke taalfout zoo hoogst kwalijk. Meestal moest ik onder mijn opstellen zien 9—2, soms 10—3. De negen en de tien waren dan voor inhoud, zelfovergave — de afslag om de stijlfouten.

Ik zat dan vlak vooraan. Op de leesles zou hij ons uitleggen, hoe de kritiek van Busken Huet was. Hoe zuiver objectief. Steeds gebruikte hij de namen der dicht bij hem zittenden in zijn voorbeelden. En daar klonk het categorisch uit zijn mond, terwijl zijn hand minachtende klopjes op mijn lessenaar gaf:

„Susanna Reys is literatore. Maar Busken Huet zegt: ze knoeit. En al vindt hij Susanna Reys nu nóg zoo'n lief, aardig meisje, dan zal hij, als zijn kritiek gevraagd wordt, in den „Nieuwen Gids" schrijven:

Susanna Reys meent, dat ze talent heeft; ze meent, dat ze dichteres is. (Hier herademde ik even, want dat heb ik nooit gemeend.) Maar ze schrijft ellendig. Susanna Reys zal wijs doen, nooit meer een pen in handen te nemen, dan om haar huishoudboekje in te vullen."

Daar zat ik, ganschelijk verslagen. O, o! dat was geen toeval, meende ik. Meneer Ligthart had mijn toekomst-droomen begrepen, wat ik al zoo lang hoopte — maar wou me er aldus afhelpen.

Ik kon dus niets, ik was niets, het zou nooit wat worden met mij.

Na eenige dagen verhief zich weer twijfel — en hoop. —

Toen ben ik tot hem gegaan. Hij was altijd te vinden voor ons.

Is het in het kleine, zonnige tuintje geweest, of in de lage, donkere gang der oude school? Ik weet het niet meer. Ik herinner me van het onderhoud alleen mijn meester, zooals hij gebogen stond, zoo, even 't hoofd voorover — de handen in de zij, vol aandacht.

„Meneer, ik wou u zoo graag eens iets zeggen. Ik hoop, dat ik schrijfster zal worden".

Toen was mijn adem al op en kon hij, belangstellend, rustig, me vragen: „Zóó — en wanneer?"

Opeens wist ik, dat al, wat ik gevreesd had, nonsens was. Dat voorbeeld van Busken Huet met mijn naam er in, het was louter toeval. Mijn meester stond daar en had voor mijn hartewensch de woorden: „Zóó — en wanneer?"

Hij behoefde er niet meer en geen andere te hebben. Als hij *dit* zeide, rustig en kalm, kon ik kalm en gerust zijn. De vervulling van mijn wensch was louter een quaestie van tijd.

„Zóó — en wanneer?" Hoe moedigde dit aan! Hij, mijn meester, in wien ik zooveel vertrouwen stelde, vond mijn plan niet ongerijmd. Integendeel, voetstoots nam hij het aan. Wou alleen maar weten, wanneer.

Wat er omtrent deze quaestie toen en later tusschen ons gezegd werd, behoort hier niet thuis. Laat ik alleen even zeggen, dat ik bij elk uur van voldoening of geluk door mijn werk, dankend aan Jan Ligthart denk. Altijd kon ik bij hem terecht. — Immer hielp hij met raad en daad. En toch waren er geen andere banden van vriendschap of verwantschap, die ons bonden — Slechts die ééne: hij mijn taalmeester, ik zijn leerling. En zooals hij mij heeft geleid en vastgehouden, zoo heeft hij 't ieder gedaan, die tot hem ging.

- Met de vroolijkste mijner herinneringen aan hem zal ik eindigen.

Op een goeden dag waren we er achter gekomen, wanneer hij jarig was, en we wisten hem de belofte af te dwingen, dat hij alsdan zou trakteren. Echter hadden we den avond van zijn feestdag geen les van hem. Wat een kwelling was het, hem in 't eigen gebouw te weten en hem niet te kunnen feliciteeren. Nu ik die kwelling nàvoel, merk ik weer eens, hoezeer toch bij onze klasse de overtuiging gevestigd was: „Wij zijn zijn uitverkorenen.” Heftig jaloersch waren we op die „ukken,” (hij was juist in I en II,) die hem nu hadden, dien avond. We gunden het hun niet. Onze meester was 't nu eenmaal, „onze Jan Ligthart.” Dat gevoel, hoe verwaten ook, hoe aanmatigend, bewijst toch wel echt de warmte der liefde zijner leerlingen.

Niet alleen, dat we hem niet konden feliciteeren — we konden hem nu ook niet aan zijn belofte herinneren, en we hadden al zoo gehoopt op de vroolijkheid, die de vervulling ervan zou brengen in ons saai bestaan.

Onze zangleeraar vond goed, dat we meneer Ligthart een verjaarsbrief stuurden, midden in het uur. Met zijn allen hadden we 'm opgesteld, en allen onderteekend, de leeraar bovenaan. Als welopgevoede achttienjarigen hadden we natuurlijk niet gerept van de beloofde traktatie.

De zangles was nog niet afgelopen, toen een meisje uit de laagste klasse een zak met groote flikken bracht. Van die heele groote, bezet met witsuikeren kraaltjes — ik zie

ze nog. Een sigaar er bij in een papiertje en de volgende dankbrief:

Voorzeker, nooit had ik gerekend,
Zelfs niet, toen ik 't adres bezag,
Dat ik op dezen blijden dag
Een wensch, door allen onderteekend,
Hier op de les ontvangen zou.
Begrijpt, hoe 't mij 't hart verheugt,
Nu ik uw briefje openvouw
En lees met immer grooter vreugd!
Ben ik zóó zeer uw aller vriend,
En heb ik dát aan u verdiend?
Ik, die u nu al jaren kwel
Met dat grammatica — gerel?
'k Begrijp 't niet — enfin — 't zij!
Ge hebt me lief, ondanks 'terwey!
Of — is uw wensch een stille wenk
Dat gij uw tongen wilt verkwikken?
Geloofst nuur, dat ik er aan denk.
Hier is alreeds een zak met slikken
En voor uw meester in den zang
Ook een sigaar — hij leve lang!

Ik sprak u van Ligthart, den taalleeraar. Anderen hebben tot u nog zoo heel veel meer over hem gezegd. En 't stemde alles *daarin* overeen, dat hij veel vreugde heeft gegeven, veel liefde heeft geleerd.

Moge al, wat hij aan Vreugde en Liefde gegeven heeft, hem vergolden worden.

Dan is 't nu vreugde voor hem. —

En Vrede — Vrede. —

